

Nr 116.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt förra småskollärarynnan Anna Lovisa Holmström; given Stockholms slott den 19 februari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

R. Gyllenswärd.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

T. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Gyllenswärd, anför:

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 31 oktober 1931 till finansdepartementet inkommen skrift har Gustaf Holmström i Innervik i egenskap av förmyndare för förra småskollärarynnan Anna Lovisa Holmström anhållit, att pension från statens pensionsanstalt måtte utverkas åt Anna Lovisa Holmström.

Enligt vad handlingarna utvisa, lämnade Anna Lovisa Holmström år 1901 sin anställning såsom småskollärarynna i Själevads skoldistrikt på grund av sinnessjukdom, varav hon alltjämt lider.

Innan jag redogör för de närmare omständigheterna i förevarande pensionsärende, anser jag mig böra erinra om vissa i reglementet den 22 juni 1892 (nr 54) för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt meddelade bestämmelser rörande understöd åt obotligt sjuk lärare eller lärarinna vid småskola.

I § 9 i förstnämnda reglemente, sådan nämnda paragraf lydde enligt kungörelse den 15 juni 1900 (nr 47), kunde lärare, som ej uppnått det för erhållande av helt eller avkortat understöd bestämda antalet levnads- och tjänstår men genom obotlig sjukdom blivit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, förklaras berättigad att, därest han tjänstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd av 90 kronor. Understödsbeloppet höjdes sedermera, på grund av riksdagens särskilda beslut, år 1906 till 115 kronor (kungörelse den 16 juni 1906, nr 49) och år 1908 till 205 kronor (kungörelse den 13 juni 1908, nr 96).

Beträffande obotligt sinnessjuk lärare (eller lärarinna) vid småskola beslöt 1911 års riksdag, efter framställning av Kungl. Maj:t i proposition nr 106, sådan modifikation i nyss angivna bestämmelser, att sådan lärare finge, även om han icke intjänat 15 tjänstår, förklaras berättigad att, sedan han entledigats från sin befattning, uppbära understöd till det belopp, som i § 9 av reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, jämförd med kungörelsen den 13 juni 1908 (nr 96) angående förhöjning av understödsbeloppen från sagda anstalt, funnes medgivet, under förutsättning dock att den sinnessjukdom, som befunnits obotlig, icke uppenbart framträtt vid den tid, då vederbörande lärare utsetts till sin innehavande befattning. På grund av detta riksdagens beslut utfärdades kungörelse den 27 oktober 1911 (nr 132 sid. 2) om ändrad lydelse av §§ 9 och 17 i reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, vilken kungörelse trädde i kraft den 1 januari 1912.

Jämlikt mom. 2 i övergångsstadgandena till kapitel IV i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt skall understödet till den, som före den 1 januari 1920 förklarats berättigad till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, för tiden efter 1920 års ingång höjas med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av understödets förutvarande belopp, dock att sålunda förhöjt understöd icke må understiga 600 kronor.

Beträffande bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt i fråga om pension åt befattningshavare, som till följd av sjukdom finnes vara för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin tjänst, torde i övrigt få hänvisas till §§ 18 och 24 i sagda reglemente.

I flera fall har riksdagen medgivit lärarinnor, som på grund av obotlig sinnessjukdom avgått ur tjänst, innan förutnämnda kungörelse den 27 oktober 1911 trädde i kraft, och vid avgången icke intjänat 15 tjänst-

år, att komma i åtnjutande av understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, respektive statens pensionsanstalt. Såsom exempel härpå må åberopas riksdagens beslut angående understöd åt förra småskollärarynnorna Emilia Alexandra Köhler (1913 års statsverksproposition, X huvudtiteln bil. 1 sid. 56, och R. skr. nr 10, punkt 76), Henny Josefina Andersson (Kungl. Maj:ts prop. nr 242/1918 och R. skr. nr 10 A, punkt 9), Helena Amånda Höglund (Kungl. Maj:ts prop. nr 283/1919 och R. skr. nr 10 A, punkt 8) samt Hulda Jenny Blomqvist (Kungl. Maj:ts prop. nr 206/1920 och R. skr. nr 299, punkt 1). I sistnämnda fall bestämdes understödet till ett belopp av 600 kronor för år, att utgå från 1920 års ingång.

Av handlingarna i nu förevarande ärende inhämtas, att Anna Lovisa Holmström är född den 23 september 1866; att hon efter avlagd småskollärarynneexamen tjänstgjorde såsom lärarinna i olika skoldistrikt i Västerbottens och Västernorrlands län åren 1884—1891 samt läsåren 1897/1898—1900/1901 eller sålunda under tillhoppa 12 år; att hon senast var anställd vid småskola i Själevads skoldistrikt; att hon enligt ett av överläkaren vid Piteå hospital och asyl utfärdat läkarintyg vårdats vid nämnda sjukhus under tiden den 27 februari—den 30 september 1895 samt den 5 april 1903—den 25 november 1907 och att hon vid båda tillfällena utskrivits såsom förbättrad men icke tillfrisknad; att hon alltjämt är sinnessjuk; att hon sedan den 7 september 1903 är förklarad omyndig; att hon varit delägare i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt; samt att hon numera är medellös.

Kyrkoherden i Skellefteå landsförsamling K. A. Fellström har i ett den 15 september 1931 avgivet intyg meddelat, att Anna Lovisa Holmström sedan år 1901 icke haft någon anställning och i januari månad 1902 nödgats uppsäga erhållen anställning i Själevads skoldistrikt på grund av sinnessjukdom. I intyget anföres vidare följande:

»Lärarynnan Holmströms belägenhet är synnerligen beklagansvärd. En broder till den sjuka har trots trånga ekonomiska förhållanden nödtorftigt tillsett den sjuka. Vård å sinnessjukhus står ej att erhålla, då den sjuka icke anses vådlig för sig själv eller andra. Från sin stuga har hon icke velat flytta, och fattigvård är henne en styggelse. Däremot grubblar hon ideligen över möjligheten att som andra lärarynningar bekomma pension. Ett bidrag ur statens pensionsanstalt skulle säkerligen verka som en solstråle i den gamla lärarynnans lidandes mörker.»

Överförmyndaren i Skellefteå södra distrikt har i ett den 27 oktober 1931 dagtecknat intyg, med förmålan att han sedan ett trettioårigt år väl kände Anna Lovisa Holmströms förhållanden, anfört, att Anna Lovisa Holmströms ekonomiska ställning numera vore beklagansvärd; att hon utgått från ett gott bondehem och lagt ned en del av sitt arv i sin utbildning till lärarynna; att hon måst sluta sin lärarynneverksamhet, åt

vilken hon under sin hälsas dagar med nit och intresse ägnat sig, på grund därav att hennes nervsystem »kommit i olag»; samt att återstoden av hennes arv sedermera förbrukats till hennes uppehälle.

Av ett av överförmyndaren jämte annan person utfärdat intyg inhämtas vidare, att Anna Lovisa Holmström varit fullt frisk vid den tid, då hon begynt sin tjänstgöring såsom lärarinna.

Statens pensionsanstalt, som avgivit infordrat utlåtande i ärendet den 14 november 1931, har därvid anfört, bland annat, att det torde få anses, att den sinnessjukdom, som satt Anna Lovisa Holmström ur stånd att vidare sköta sin tjänst, vore obotlig. På grund härav och då hon befunne sig i synnerligen torftiga levnadsomständigheter och hennes levnadsålder och sjukdom syntes utesluta all möjlighet för henne att väsentligen bidra till sitt uppehälle, har pensionsanstalten — under åberopande av riksdagens förut omnämnda beslut, varigenom pension beviljats i tidigare liknande fall — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Anna Lovisa Holmström finge av pensionsanstalten tillerkännas ett årligt understöd av 600 kronor, att utgå från och med ingången av år 1932 under hennes återstående livstid.

Efter remiss har *statskontoret* avgivit infordrat utlåtande i ärendet den 24 november 1931 och därvid yttrat:

Enligt vad av utredningen i ärendet framginge, vore Anna Lovisa Holmström icke berättigad att erhålla något ålderdomsunderstöd från statens pensionsanstalt. Med hänsyn till föreliggande omständigheter och då det syntes kunna med visshet antagas, att hon, som uppnått en levnadsålder av 65 år, vore för framtiden oförmögen till tjänstgöring såsom lärarinna, måste det anses billigt, att henne bereddles något understöd för återstående livstiden. Såsom pensionsanstalten erinrat hade understöd i liknande fall förut beviljats, och hade statskontoret icke något att erinra mot vad pensionsanstalten i överensstämmelse därmed föreslagit.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 7 december 1931 tillstyrkt bifall till den föreliggande framställningen på sätt statens pensionsanstalt i ärendet hemställt.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den föregående redogörelsen framgår, har Anna Lovisa Holmström icke kunnat komma i åtnjutande av pension vare sig enligt reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt eller enligt reglementet för statens pensionsanstalt, i vilken nämnda ålderdomsunderstödsanstalt uppgått.

Därest bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 27 oktober 1911 varit gällande vid den tid, då Anna Lovisa Holmströms tjänstgöring på grund av hennes sinnessjukdom upphörde, eller eljest blivit å henne tillämpliga, synes hon däremot hava kunnat komma i åtnjutande av un-

derstöd, vilket, jämlikt förut omnämnda övergångsstadgande i reglementet för statens pensionsanstalt, från 1920 års ingång skulle hava utgått med minst 600 kronor.

Då, enligt vad av utredningen i ärendet synes framgå, Anna Lovisa Holmström på grund av ålder och sjukdom är urståndsatt att genom arbete bereda sig sin utkomst och då hon numera saknar egna medel för bestridande av sitt uppehälle, anser jag det skäligt, att, i överensstämmelse med vad som skett i vissa tidigare liknande fall, pension utverkas åt henne för hennes återstående livstid. Pensionen synes i enlighet med vad statens pensionsanstalt föreslagit böra bestämmas till ett belopp av 600 kronor för år, att utgå från och med ingången av innevarande år, samt bestridas av pensionsanstaltens medel.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra småskolläraryrinnan Anna Lovisa Holmström må, räknat från och med den 1 januari 1932, under sin återstående livstid från statens pensionsanstalt uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:
Hjalmar Ekengren.

